

TÜRKMENİSTAN CUMHURBAŞKANI GURBANGULI BERDİMUHAMEDOV'UN
"DÖVLET GUŞI" ADLI ROMANINDA TÜRKMEN MİLLÎ KÜLTÜRÜ

Turkmen National Culture in "Dövlet Guşı" by Gurbanguli Berdimuhamedov,
President of Turkmenistan.

Ahmet GÖKÇİMEN*

ÖZ

Dövlet Guşı, Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Gurbanguli Berdimuhamedov'un babası Melikguli Berdimuhamedov'un yaşamından bir kesiti anlattığı romanıdır. Eserin hem tarihî hem de kültürel önemi vardır. Sayın Cumhurbaşkanı, babası hakkında yazdığı eseriyle sadece kendi biyografisine ışık tutmaz, aynı zamanda başkahraman Melikguli üzerinden Türkmen milli kültürüne ait zengin materyaller de sunar. Makalede Dövlet Guşı romanında Türkmen milli benliğinin simgeleri başta gelenekler, Türkmençilik, vatan, toprak olmak üzere mevcut kültürel materyaller tespit edilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguli Berdimuhamedov, Dövlet Guşı, Roman

ABSTRACT

The work "Dövlet Guşı" is the novel which treats a slice of the life of Melikguli Berdimuhamedov, the father of Dear Mr. Gurbanguli Berdimuhamedov, the president of Turkmenistan. It has both historical and cultural importance. Dear Mr. President not only sheds light on the biography of his father who brought up him through this work on his father but also presents rich materials belonging to Turkmen national culture through the protagonist Melikguli. This paper comments on them by detecting the images of Turkmen national identity and its existing cultural materials, especially including traditions, Turkmenism, nation, land.

Key Words: Gurbanguli Berdimuhamedov, the president of Turkmenistan, Dövlet Guşı, Novel.

Türkmen-Türk dostluğuna

Giriş

Zengin bir tarihî geçmişi ve kültürü olan Türkmenler, kendi kültür hazinelerini yazılı metinlerle geleceğe miras bırakmışlardır. Ortak hafızamız olan Oğuz Kağan, Orhun Yazıtları, Dede Korkut, Köroğlu, Şecere-i Terakime gibi eserler, bunun en açık şahitleridir. Geleneğinde geleceğe miras bırakma kültürü bulunan ve zengin bir geçmişten beslenen Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Gurban-

* Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, ahmetgokcimen@yahoo.com

gulu Berdimuhamedov'un kaleme aldığı son romanı "Dövlət Guşı", yazıyla miras bırakma usulünün bir göstergesi olarak Türkmen milli kimliğine hizmet eden önemli bir eserdir. İlk baskısı yakın zamanda yapılan roman, Türkmenistan Cumhurbaşkanı'nın babası Melikgulu Berdimuhamedov'un yaşamını konu alır. Hâkim bakış açısı ile yazılan ve tarihî vesikalarla desteklenen eser, Melikgulu'nun çocukluk yıllarını gerçeğe uygun bir biçimde anlatır.

Geleneksel Türkmen (Oğuz-Türk) ananesinde atalar kültü ile yaşlılara karşı büyük saygı gösterilir. Bu açıdan bizim varlık sebebimiz olan ve geçmiş mirasın taşıyıcısı durumundaki ata-babalarımız, atalar kültü ile kutsallaştırılır. Sözü edilen kültürün bir yansıması olarak Türkmenler için büyükler, yaşlılar (yaşullar) çok kıymetlidir. Atalar, Türkmenistan Millet Meclisinde itibarlı bir konumda olup, halk içerisinde de saygın bir yere sahiptirler. Sayın Cumhurbaşkanı, atalara saygıya dayalı kültürel mirasa verdiği değerin bir göstergesi olarak babasının yaşamını satırlara dökmüştür. Romanın başında yer alan tanıtım yazısında Sayın Cumhurbaşkanı, babası hakkındaki düşüncelerini şöyle anlatır: "Şefkatli kiblemin ömür yolu, bana örnek yol; onun asil, büyük ahlakî sıfatları benim idealim, benim hayat üniversitemdir." (Berdimuhamedov, 2013: 5) Buradan anlaşılacağı üzere Melikgulu Berdimuhamedov'un, Türkmenistan cumhurbaşkanının yaşamında büyük rolü vardır. Babasının ahlakı ve yaşamı, Sayın Cumhurbaşkanı için önemli bir örnek olmuştur.

Dövlət Guşı romanı, üç bölümden oluşur. Bunlar sırasıyla Inam-Güyc (Güven-Güç), Inam-Söygi (Güven-Sevgi) ve Inam-Ganat (Güvenç-Kanat)'tır. Romanda vaka zamanı, 1943-1944 arası yani II. Dünya Savaşı yıllarıdır. Eserin ana mekânı ise Tecen'in üç kolhozdan oluşan Harcağaz köyüdür. Romanın başkahramanı 1932 doğumlu Melikgulu, Harcağaz köyünün "Teze Yol" (Yeni Yol) Kolhozu'nda yaşar. Onun babası Berdimuhamet, bu kolhozdaki okulun müdürlüğünü yapar. Kolхозlardan cepheye sürekli insan gider. Bunlardan biri de Melikgulu'nun babasıdır. Babasının cepheye gitmesiyle, evin geçimi ve işleri ailenin büyük çocuğu olan ve dördüncü sınıfta okuyan Melikgulu'nun omuzlarına kalır. Babası yokken Melikgulu bir yandan öğleye kadar okuluna devam eder, diğer yandan öğleden sonraları kolhozda çalışarak ailesinin geçimini sağlamaya çalışır. Melikgulu, babası savaştan sağ salim dönünceye dek büyük bir şevkle vatana ve ailesine hizmet eder.

Romanda Melikguly üzerinden Türkmen milli kültürüne ait birçok materyale yer verilir. Onun şahsında Türkmen kültürünün haritası çıkarılır. Başta vatan, töre, örf ve âdetler olmak üzere bir Türkmen'i Türkmen yapan vasıflar romanın sayfalarına ustaca yerleştirilmiştir. Bu açıdan Döwlet Guşy romanı sadece Melikguly'nın yaşamından bir kesit değil, aynı zamanda bir Türkmen'in çok yönlü portresi olarak da kabul edilebilir. Bu incelemede Melikguly'nın hayatını kuşatan, Türkmen milli kültürüne ait materyaller örnekler eşliğinde takdim edilerek değerlendirilmektedir.

“Döwlet Guşy” Adlı Romana Türkmen Millî Kültürü ve Vasıfları

Türkmenlerde “vatan sevgisi” bütün Türk-Oğuz boylarında olduğu üzere önemli milli bir değer olarak ilk sırada yer alır. Her Türkmen yurduna gönülden ve büyük bir aşkla bağlıdır. Bu açıdan incelemeye öncelikli olarak vatan kavramı ve özelde Türkmenistan üzerinden başlanacaktır.

Döwlet Guşy romanının daha ilk sayfalarından itibaren Sayın Cumhurbaşkanı Berdimuhamedov'un büyük vatan sevgisi ve ülkesine duyduğu derin bağlılığı, özellikle eserinde yaptığı Türkmenistan tasvirleriyle ortaya çıkar. Sayın Berdimuhamedov, Türkmen toprağını içten ve samimi bir dille şöyle betimler: “Türkmen toprağı, mertliğin, mücadelenin, azmin toprağı. Türkmen toprağı, rızık ve bereketin toprağı. Bu toprak, kalplere kendi gibi genişlik ve edep veren toprak. Bu toprakta büyük cetlerimiz samimiyeti, arzu ve özlemleri, ömür menzilleri özüne bağlanmış biçimde durur. Türkmen toprağı bizim bu bahtiyar günümüzün, büyük geleceğimizin garantisidir. ... Türkmen halkı ortaya serilmiş mukaddes bir sofraya benzeyen bereketin bolluğun dört bir yanına toplanıp devran sürer.” (Berdimuhamedov, 2013: 9) Örnekteki tasvirlerde de belirtildiği üzere Türkmen toprağı, mertliğin ve azmin simgesi olarak görülür. Bu toprağa ataların arzu ve özlemleri sinmiştir. Bereketli ve kutsal bir sofraya benzetilen Türkmen toprağı şimdiki ve gelecek nesillerin garantisi kabul edilir. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Sayın Cumhurbaşkanı, son derece içten cümlelerle vatan toprağına büyük kutsiyet atfedip onu Türkmen halkının yaşam kaynağı olarak betimler.

Sayın Berdimuhamedov, romanının iki yüz otuzuncu sayfasında “Türkmen dünyada hangi vasıflarıyla tanınır?” diye bir başlık atar ve çok açık bir dille bir

Türkmen'i tarif eder. Bu kısımlar tam bir milli belge niteliğinde olup Türkmen'e kendinin ne olduğunu hatırlattığı gibi eseri okuyan diğer insanlara da halkını tanıtır. Milli bir kimlik inşa etme adına çok kıymetli olan satırlar şöyle başlar: "Her bir halk dünyada diğerlerinden farklı bir ayrıcalığı ile tanınır. Peki, biz Türkmenler hangi vasıflarımızla dünya halklarının hafızasında duruyoruz? Türkmenler nezaket, misafirperverlik geleneğini tüm zamanlarda özünde saklamıştır. Misafir Yaratanın gönderdiği insan diye bilinir. Bunun için bizim halkta dile gelen çocuktan başlayarak ebedi yola hazırlık gören yaşlılara kadar herkes "Misafir atadan ulu" atasözünü bilir ve ona sahip çıkar." (Berdimuhamedov, 2013: 231) Geleneklerine bağlı Türkmenlerde misafir atadan kıymetli kabul edilir ve çok büyük bir ihtimamla ağırlanır. Sayın Cumhurbaşkanı, bir Türkmen'i tarif ederken ilk önce misafirperverlik üzerinde durur. Bu cümlelerdeki bilgileri Vambery'nin Orta Asya'ya yaptığı gezilerde Türkmenlerle ilgili edindiği tecrübelerde ve bilgilerde de görmek mümkündür. (Vambery, 2011: 82)

Sayın Berdimuhamedov'un romanında geleneğin ne kadar güçlü bir biçimde tarif edildiğini görme açısından "Türkmençilik" terimi üzerinde önemle durulması gereklidir. Türkmençe sözlükte Türkmençilik, "Eski Türkmen âdetine bağlılık, geleneğe sahip çıkma" olarak tanımlanır. (Hamzayev, 1962: 666) Türkmençilik terimine romanda birçok kez yer verilir. Sayın Cumhurbaşkanı'nın geleneğe ve ata mirasına verdiği değer bir göstergesi olan söz, romanda ilk olarak Melikgulu'nun ailesinde geleneğe bağlılık anlamında kullanılır. "Melikgulu yemeye besmele ile başlasın, sonunda âmin desin. Türkmençilik evde sıkı bir biçimde korunuyordu. Melikgulu yedi yaşındayken gulhuvallahi, elhamı ve tebarekeyi öğrenmişti." (Berdimuhamedov, 2013: 81) Burada Türkmençilikteki yeme içme âdetlerine yer verilmiştir. Metinde anlatıldığı üzere yemeğe önce besmele ile başlayıp sonunda dua ve şükür için "âmin" denmelidir. Bu ifadelerin peşine hemen Melikgulu'nun evinde geleneğin ne denli sıkı bir biçimde yaşatıldığını belirtmek üzere "Türkmençilik evde sıkı bir biçimde korunuyordu." cümlesi kullanılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı'nın nasıl bir aile eğitiminden geçtiğini bildirmesi açısından babasının yetişmesini anlatan bu cümleler çok kıymetlidir.

Türkmençilik terimi romanda Türkmen'in merhametini belirtme manasında da kullanılır. "Belki bizi düşünürler. Türkmençilik edip kızımızı serbest bırakırlar." (Berdimuhamedov, 2013: 146) Bu ifadelerde tutuklanan bir kızın, Türkmençilik terimi ile affedilmesinin gerektiği söylenmiştir. Çünkü Türkmen gele-

neklerinden af ve bağışlama yolu insanlığın ve geleneğin en önemli esası olarak kabul edilir. Türkmençiliğin romanda anlatılan bir özelliği de hal hatır sormadır. “Türkmençilik âdeti gereği hal hatır sorularak başlandı.” (Berdimuhamedov, 2013: 160) Örnekte görüleceği üzere insanlar bir araya geldiğinde Türkmen geleneklerine göre hal hatır sorulur. Hatta bu biraz da genişçe ifade edilip neredeyse bütün aile fertleri tek tek sorulur.

Romanda yaşlıların geleneğe düşkünlüğünü ifade için onların zaman zaman Türkmençilik üzerine konuştuklarından bahsedilir. Bu sohbetlerinde bir yandan törelerine verdikleri değeri anlattıkları gibi diğer taraftan onları dinleyen genç kuşaklara kültürü aktarırlar. “Türkmençilik yolu hakkında sohbeta başlandı. Yaşlılar, alaka uyandırıcı bir sohbet ediyorlardı. Onları dinlemek çok zevkliydi. Ancak bu gün bu sohbeti dinlemeye Melikguly'nın vakti yoktu.” (Berdimuhamedov, 2013: 166) Melikguly, Türkmençilik konulu sohbetlerin daimi dinleyicisidir. O, yaşlıların meclisinde kendini yetiştirmiştir. Bu sayede Melikguly geleneksel kültüre oldukça aşinadır. Onun terbiyesinde öncelikle ailesinin eğitimi rol oynarken bir yandan da yaşlıların sohbetleri etkili olmuştur.

Geleneği takdimde çok anlamlı ve kapsamlı bir dünyası olan Türkmençilik terimi romanda son olarak çocuklarla ilgili bir âdeti belirtmek için kullanılır. Türkmen halk âdetlerine ve inanışlarına göre ölen bir çocuğun ömrü, bahtı ve rızkı sonra doğan çocuğa verilir. Aslında inanışta ölen çocuğun dünyadan kam almadığı için gözleri açık gittiği düşünülür. Sonraki doğan çocuk, ölenin yaşayamadığı dünya hayatını yaşayarak onun gözlerinin kapanmasını sağlar. (Berdimuhamedov, 2013: 444)

Dövlət Guşy romanında üzerinde önemle durulan mevzuların başında Türkmenlerin soyu, şecereleri, kurduğu devletler gelmektedir. Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanı, halkına öz kültürleri ve tarihleri hakkında yazdığı eseriyle malumat verir. Asya, Avrupa ve Afrika gibi üç önemli eski kıta parçasında devlet kuran Türkmenler dünya siyasetinde ve kültüründe çok etkili olmuş bir Oğuz-Türk boyudur. (Sümer, 1999: 1-15) Romanda Tarihçi Ponpey'in Türkmenlerle ilgili yazdıklarına da yer verilir. “Adalet fikri onlara (Türkmenlere) kanunlarla öğretilmemiş, aslında onların öz akıllarının meyvesidir. Kişinin şahsiyetine dokunmak onlarda en ağır suçtur.” (Berdimuhamedov, 2013: 232) Tarihçinin yazdıklarıyla da açık bir şekilde izah edildiği üzere Türkmenler tarihte adaletin ko-

ruyucuları olmuştur. Adalet ve insan haysiyeti kavramları onlarda çok güçlüdür. Sayın Cumhurbaşkanı, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurup Türkmen tarihinde onun adını tarihe altın harflerle yazdıran liderlerin adlarını sayar. “Türkmen halkının tarihinde nam bırakıp, ona şanlı sayfalar yazan, bütün dünyada sesi duyulan Oğuz Han, Ferat, Süren Serdar, Ersak Şah, Bumin Han, Atilla, Gazneli Mahmut, Alp Arslan, Çağrı Bey, Tuğrul Bey, Celâlettin Harezşah, Ertuğrul Gazi, Aba Serdar, Soltannıyaz Bey, Govşut Han gibi liderler olması gurur duyulacak bir durumdur.” (Berdimuhamedov, 2013: 235) Örnekte görüleceği gibi dünyanın çeşitli yerlerinde devlet kuran büyük hükümdarların adları zikredilerek Türkmen tarihinin ne kadar kadim ve sağlam olduğu belirtilmiştir.

Romanda adı ve fikirleri ile üzerinde en çok durulan Türkmen lider Oğuz Han’dır. Onun devleti, töresi, ordusu, yönetimi ve vasiyetine eserde sıkça yer verilmiştir. Mesela Oğuz Han’ın vasiyeti bahsinde devleti korumada ordunun rolü şöyle anlatılmıştır. “Yurdu korumada ordunun önemini ve de bu orduda harp sanatının gereklerinin düzgün bir biçimde uygulanmasına bağlı olduğunu Oğuz Han vasiyet eder. Kendi de bunu hayatında temsil eder.” (Berdimuhamedov, 2013: 235) Oğuz Han’ın ordu düzeni ve diğer görüşleri Türkmen devletleri tarafından defalarca uygulanmıştır. Onun tavsiyelerinden sonra değişen ve gelişen Türkmen halkı, atalarından aldığı mirasla dünyada büyük bir nam bırakmıştır. Böylece Sayın Cumhurbaşkanı’nın ifadelerinde belirtildiği üzere Türkmen, dünya halkları arasında mertliğin, vefanın, hakkın, misafirperverliğin timsali olarak tanınmıştır. (Berdimuhamedov, 2013: 237) Dövlət Guşı’nda Oğuz Han’la bağlantılı olarak yaşadığı dönemin ad almayla alakalı geleneğinden söz edilir. Oğuzlarda Dede Korkut eseri misal gösterilerek bir kişinin adını alabilmesi için kahramanlık göstermesi gerektiği ifade edilir. (Ergin, 1997: 77-95) Romanda İslamiyet öncesi ve sonrası ad alma geleneği anlatılır. “Oğuz zamanlarında çocuk iki yediliği yani on dört yaşını doldurmayınca ve bir hüner göstermeyince çocuğa ad verilmez. Doğmak ad alma değil, ad alma da doğmak değildir. Oğlan, Korkut Ata’nın önünde hünerini gösterip münasip adı alır. İslam geldikten sonra çocuk doğar doğmaz Müslümanlık yolu gereği adını hemen verirler.” (Berdimuhamedov, 2013: 217-218) Bu bahis anlatılırken Türkmenlerde evlenme âdetlerinden de söz edilir. Sayın Berdimuhamedov, kendi halkının kız alma geleneğini çok güzel şekilde anlatır. Burada kız alma geleneğini anlatırken, diğer yandan Türkmen atına dikkati çeker. Zira Türkmen’in at’a verdiği değer bir göstergesi olarak Türkmenistan, dünyada at bayramı ve at bakanlığı olan tek ülkedir. Dövlət Guşı

adlı romanda da at bahsinin geçmesi Türkmen milli geleneğine bakıldığında son derece önemli ve ilk sırayı alacak meselelerden biridir. Çünkü Türkmen halkı arasında atla ilgili birçok destan, hikâye, masal, efsane ve atasözü mevcuttur. Mesela için: Atım bar bagtım bar, atım bar kuvvatım bar, düyem bar dünyem bar. (Atım var bahtım var, atım var kuvvetim var, düvem var dünyam var.) İlki öyini beze, sonam atını beze. (Önce evini beze, sonra atını.) Ertir tur atanı gör, atandan son atını. (Sabah önce atanı gör sonra atını.) (Gökçimen, 2005: 199-121) Birkaçını örnek için kullandığımız birçok Türkmen atasözünde at özel bir konumdadır. Atın toplumda ve yiğidin yaşamındaki hususi yeri anlatılır. Romanda Araplarda gelinin deve ile Türkmenlerde ise atla götürülmesinden söz edilir. (Berdimuhamedov, 2013: 217-218) Eserin bir diğer yerinde ise Köroğlu'ya ait bir koşmada atın değeri şöyle izah edilir.

“Attır yiğidin yoldaşı,
Oğuldur devletin başı,
Kız ise gönül hoşu,
Zürriyet gerektir yiğide.” (Berdimuhamedov, 2013: 273)

Altı dörtlükten oluşan şiirde yiğide neler lazım olduğu anlatılır. Köroğlu, ilk dörtlükte yiğide devlet lazım olduğunu, ikinci kıtada namus ve şerefi korumada kardeş gerektiğini söyledikten sonra sırayı at alır. (Garrıyev, 1990: 65) Romanda efsanevi Türkmen kahramanı olan Köroğlu fazlasıyla yer tutar. Zira Köroğlu Türkmenlere göre Çamlıbel'de devlet kurup halkını bir araya toplayan, düşene yardım eden, yiğitlik ve mertlik sembolü büyük bir kahramandır. Türkmen toplumda çok sevilen ve milli şuurun bir göstergesi olan Köroğlu'nun romanda yer alması Türkmen'in şahsiyetini göstermesi açısından manidardır.

Dövlət Guşy romanında Mahtumkulu, Köroğlu ve Melikguly'ya ait birçok şiire yer verilmiştir. Bu şiirler vasıtasıyla Türkmen milli şahsiyetini, kültürünü anlatan Sayın Cumhurbaşkanı, son derece lirik ve epik bir üslupla halkına nasihat eder ve bilgi verir. Bahsi geçen şiirler arasında Türkmenlerin akılları, bilgisi ve milli şairi Mahtumkulu'ya ait “Türkmeniň” şiiri dikkati çeker. Dokuz dörtlükten oluşan şiirin önemini göstermek için Annagurban Aşirov da hazırladığı Mahtumkulu şiirlerinin son neşrinde bu şiire ilk sırayı vermiştir. (Magtımguşy, 2013: 9) Manzumenin ilk dörtlüğünde Mahtumkulu, Türkmen'i şöyle betimler:

“Ceyhun ile Bahr-ı Hazar arası,
Çöl üstünden eser yeli Türkmen’in
Gül goncası, kara gözüm karası,
Kara dağdan iner seli Türkmen’in.” (Berdimuhamedov, 2013: 321-322)

Mahtumkulu, mükemmel ve içten bir dille ilk dördlükte Türkmen coğrafyasını tanıtır. Şiirin diğer dördlüklerinde ise Türkmen’in mertliğinden, birliğinden, aynı sofrada aş yemesinden yani bağımsızlığından söz eder. İşte büyük şair Mahtumkulu’nun şiirinde ve yaşamında hayalini kurduğu aynı sofrada aş yiyen Türkmen’in bağımsız devleti, Sayın Gurbangulı Berdimuhamedov’un idaresinde Türkmen’in dünyadaki ikbalini yüceltir. Buradan anlaşılacağı üzere devlet ve vatan kavramları her millette olduğu gibi Türkmenler için de çok özel ve ayrıcalıklı bir yerdedir. Bahsi geçen durumu romanda Melikgüli’nin ağzından bir şiirle Sayın Cumhurbaşkanı, veciz bir biçimde ifade eder. “Türkmen Sen” adlı on dördlükten oluşan güzel bir şiirle Türkmen tarif edilir. Şiirin ilk dördlüğünde bağımsız Türkmen devleti atalarının mirası diye tasvir edilerek tanımlanır:

“Sen Oğuz Han’ın mirasçısı oğlu,
Ağzıbir (birlik içinde), abat illi Türkmen sen,
Bu dünyanın başköşesinde tutup yeri,
İhtiramlı, hatırlı, göz önünde Türkmen sen.” (Berdimuhamedov, 2013: 311-312)

Şiirin devamında Türkmen’in inançlı, imanlı olduğu söylenir, ardından Mahtumkulu, Korkut Ata, Burkut Ata, Necmeddin-i Kübra gibi büyük şahsiyetlerden söz edilir. Türkmen’in mertliği ve gözüpekliği cesareti vasfedilip vatanına, toprağına verdiği değer aktarılır. Mesela tarihte Türkmen’in yerinin anlatıldığı dördüncü dördlük şöyledir:

“Devran sürdün Oğuz olup, Hun olup,
Devlet kurdun büyük Bilge Han olup,
Yaşadın cihana şirin can olup,
Sultan-şahlı, hanlı, beyli Türkmen sen.” (Berdimuhamedov, 2013: 311-312)

Romanın son kısımlarına doğru Sayın Cumhurbaşkanı yine babasına ait bazı şiirlere yer vermiştir. Bunlardan özellikle “Gideliñ Biz Atalarıñ Yolundan” adlı dört dördlükten oluşan şiir dikkati çeker. Bu şiirde ata mirasına sahip çıkan

ve atlarına milli olarak çok büyük değer veren Türkmen'in yapması gerekenler anlatılır. Şiirde geçmişteki mirasın devamı şeklinde ataların takip edilmesi gerektiği vurgulanır.

“Kadimde Oğuz, Köroğlu vardır,
Tuğrul Bey, Alp Arslan er oğlu vardır,
Peder ikbaline zaferler vardır,
Gidelim biz ataların yolundan.” (Berdimuhamedov, 2013: 511-512)

Geleneğine, kültürüne sahip çıkan ve büyük önem veren Sayın Cumhurbaşkanı'nın romanının sonlarına doğru böyle bir şiiri tercih etmesi büyük önem taşır. Zira romandaki bu tarz manzumeler vasıtasıyla kadim ve zengin bir kültürel tarihî geçmişi olan Türkmen'e bu ve diğer şiirlerle kimliği ve kim olduğu hatırlatılır.

Dövlət Guşy romanında uzun uzun bahsi geçmese de halk kültürüne ait şu unsurlar da dikkati çeker: Türkmen halk inanışında “Baba Dayhan” çiftçilerin piridir. Onun ekinleri yeşerttiği ve bereket getirdiği anlatılır. Romanda Şirmemmet elindeki buğdayları serperken kendi elinin Baba Dayhan'ın eli olduğu duasını ederek serper. (Berdimuhamedov, 2013: 467) Türkmen halk inanışlarında yağmurun iyisi Burkut Ata'dır. Romanın birkaç yerinde bu bolluk ve yağmur iyisinin adı geçer ve Arştan rızık getirdiğinden söz edilir. (Berdimuhamedov, 2013: 312) Türkmen geleneklerinde “akpata” adı verilen hayır dua alma önemli yer tutar. Bu geleneğe göre yaşlılardan alınan hayır dua sayesinde her işin başarılabacağına inanılır. Romanda bir yere gidildiğinde ve bir işe başlandığında uygulanan gelenek şöyle anlatılır: “Türkmen[ler]de bir yere gidileceği, bir işe başlanılacağı zaman, hüner ve meslek öğrenilip de işe girişileceği anda yaşlıdan akpata (dua) alınır.” (Berdimuhamedov, 2013: 234) Dövlət Guşy'nda kadim Türklere beri Türkmenlerin inanışında yaşayan ateş kültüne ait bilgiler yer alır. Bu konuda eserde ateşle ilgili şu malumatlar verilir: “Ateş, Gök Tanrı'nın yerdeki ikinci adı. Gök Tanrı'nın hatırlanmasıdır. Odun sözcüğü od sözündendir. Ateşin başında oturmak; tükenmez güç, aydınlık, rahatlık, genişlik verir diye Berdimuhamedov söylerdi.” (Berdimuhamedov, 2013: 39) Türkmen geleneklerinde birini bekletmek hoş karşılanmaz. Bu mevzuda romanda şu malumat verilir. “Mümkünse akşam namazından önce yerini hazırlayıp[şartları ayarlayıp]yaşadığı yere dönse iyi olur. Türkmençilikte bekletilmek hoş görülen bir durum değildir. Zaman zaman uzak-

tan oğlu ya da kızı gelecek olduğunda [aile mensupları] çaresiz bekleyip dururlar." (Berdimuhamedov, 2013: 295)

Sonuç

Dövlət Guşı romanı Sayın Cumhurbaşkanı'nın babası Melikgılı Berdimuhamedov'un yaşamının bir bölümüne ışık tutan tarihi ve gerçekçi bir eserdir. Romanda Melikgılı'nın yaşamı verilirken bir taraftan da Türkmen milli kültürü tanıtılır. Bu açıdan eserde vatan, millet, Türkmençilik, örf ve âdetler gibi birçok mevzuda zengin materyallerden bahsedilir. Söz konusu materyaller, şiirlerle desteklenir. Türkmen kültürünün ayrılmaz parçası Türkmen adını tarihe altın harflerle yazdıran isimler de (Oğuz Han, Alp Aslan, Köroğlu, Mahtumkulu vb.) anlatılır. Roman bu bağlamda sadece bir kahramanın yaşamını değil, kültürünü de tanıtan edebi bir vesikadır.

Çok zengin bir milli kültürünüz ve tarihiniz olabilir. Ancak roman, tiyatro, sinema gibi çeşitli yazılı ve görsel sanat eserleriyle taçlandırıp hem dünyaya hem de halkınıza tanıtmazsanız, bu sadece bilgi düzeyinde kalır. Bu tür sanat eserleri ile tarih ve kültürünüzü tanıtmamanın ötesinde geleceğe miras da bırakabilirsiniz. İşte bu gayeye matuf Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Gurbangılı Berdimuhamedov'un Dövlət Guşı romanı büyük bir hizmeti görmektedir. Çünkü yazıya dökülen bir kültürel miras hem kalıcı olacaktır hem de sanatsal bir üslupla kalem alındığı için daha zevkle okunacaktır. Türkmen milli mirasının koruyucusu Sayın Cumhurbaşkanı, romanıyla kültürüne değerli katkılar sağlamıştır. Siyasi ve ekonomik başarılarının yanında sanatsal meselelere de büyük önem vererek ülkesinin sanat alanında ilerlemesine kalemiyle de destek vermiştir.

KAYNAKÇA

BERDİMUAMEDOV, Gurbangılı. Dövlət Guşı. Aşgabat: Türkmen Dövlət Neşiryat, 2013.

ERGİN, Muharrem. Dede Korkut Kitabı 1, Giriş-Metin-Faksimile. Ankara: TDK Yayınları, 1997.

GARRIYEV, Baymuhammet A. vd. Göroğlu, Aşgabat: Türkmenistan Neşiryatı, 1990.

GÖKÇİMEN, Ahmet, "Türkmen Atasözlerinde At". Erzurum: Atatürk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı: 28 2005: 199-121.

HAMZAYEV, Maşan Y. vd. Türkmen Diliniň Sözlügi. Aşgabat: Türkmenistan Ilımlar Neşiryat, 1962.

MAGTIMGULI, Magtımguh Eserler Yığındısı, Cilt 1. (Hazırlayan: Annagurban Aşırov), Aşgabat: Ilım Neşiryatı, 2013.

SÜMER, Faruk. Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1999.

VAMBERY, Arminius. Bir Sahte Dervişin Orta Asya Gezisi. (Hazırlayan: N. Ahmet Özalp), İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011.